

GLASNIK

**ARHIVA I DRUŠTVA ARHIVSKIH RADNIKA
BOSNE I HERCEGOVINE
XXXII/1992-93**

GLAS. ARH. DRUŠ. ARH. RADN. BOSNE I HERCEG.

GOD. 32/1992-93. STR. 1-144

SARAJEVO, 1993.

MATKO KOVAČEVIĆ

SEFARAD '92

U Sarajevu je tokom rata održano više značajnih kulturnih priredbi. Bez sumnje u samom vrhu, po obimu, kvaliteti, odgovornom profesionalnom pristupu, besprijekornoj realizaciji, nalazi se SEFARAD '92. Istina, ova manifestacija je pripremana još znatno prije ovog strašnog rata, ali je ona tako uspješno realizirana da čovjek ne može da povjeruje da je to bilo vrijeme pune kulminacije ratnih dejstava u našem gradu. Upravo zbog toga SEFARAD '92 zaslužuje da se o njemu nešto više kaže i ovom prilikom i na ovom mjestu.

SEFARAD '92 je organiziran u povodu jubilarne 500-te godišnjice izganstva Jevreja iz Španije i njihovog postupnog naseljavanja ovih prostora kao njihove nove domovine. Izuzetno bogat program odvijao se istovremeno na više mjesta u gradu u vremenu od 11. do 14. septembra 1992. Počelo se Svečanim otvaranjem manifestacije u reprezentativnoj dvorani Holidej Ina, na kome se okupilo više stotina uzvanika iz redova najvišeg političkog, vojnog, kulturnog, naučnog i javnog života Grada i Republike. Nakon uobičajenog uvodnog izlaganja predstavnika organizatora gospodina Ivica Čerešnjeća, pozdravnih riječi gostiju, među kojima je bila zapažena besjeda Predsjednika Predsjedništva gospodina Alije Izetbegovića, predstavio se prof. dr Muhamed Nezirović prigodnim naučnim prilogom pod naslovom "Mjesto bosanske sefardske zajednice u okviru sefardske zajednice Evrope". Zatim je održan koncert sefardske muzike čime je čin zvaničnog otvaranja manifestacije bio završen.

Poslije podne istog dana počeo je sa radom NAUČNI SKUP o životu i djelovanju Jevreja na ovim prostorima, koji je u tri dana u dvije sesije (kulturne i istorijske teme) okupio najeminentnije naučne i kulturne radnike ratnog Sarajeva, čijih je tridesetak referata i više usmenih priloga predstavilo gotovo svu šarolikost bogate prošlosti Jevreja Bosne i Hercegovine, prvenstveno njihove sefardske zajednice. U isto vrijeme održano je više prigodnih priredbi različitog programskog sadržaja ali su gotovo sve, bez izuzetka, bile veoma studiozno fundirane, profesionalno uradene i na zavidnoj umjetničkoj, odnosno kulturno-naučnoj razini izvedene. Jednako se to odnosi i na koncerte Gudačkog kvarteta Sarajevske opere, muzičko-vokalnu grupu Etno-Academic, soliste profesore Aleksandru Romanić i Josipa Magdića i primadonu Margit Tomik, kao i tematske izložbe "Jevrejska kulturna i druga društva", "Knjige, časopisi i rukopisi", izložbe slika "Umjetnici Jevreji" i fotografije "Staro jevrejsko groblje", te izložbe iz fundusa Jevrejske općine i dijela stalne postavke u Muzeju Jevreja i posebno kolokvij "Arapsko-jevrejska filozofija" ili veoma uspjeli originalni muzičko-poetski igrokaz, kojim je zvanično zatvorena ova manifestacija dostojna optimalnih mirnodopskih uvjeta življenja i rada našeg grada.

Premda je u ovom mnoštvu izuzetno uspjelih, raznolikih sadržaja možda i nepravedno izdvajati pojedine priredbe, slobodan sam ipak istaći dvije, muzičko-poetske naravi, valjda zbog tužnog i teškog vremena u kome se program odvijao i u kome još uvijek živimo. Radi se, naime, o koncertu grupe Etno-Academic koja nam je podarila nekoliko muzičko-vokalnih numera iz bogate višeslojne obredne i svjetovne muzike sefardskih Jevreja. Ova muzika se primarno zasniva na elementima semitske i španske muzike, ali i na nekim apsorbiranim elementima novog podneblja kroz 500-godišnje zajedničko življenje sa ovdašnjom gradskom muzičkom tradicijom, posebno muslimanskom. Koncert je obuhvatio znalački odabrane arije iz religijskih, sinagodalnih i kućnih obrednih muzičkih oblika, kao i nekoliko romansi i lokalnih pjesama novijeg datuma. Na kraju, izdvojio bih jednu svjetovnu sefardsku pjesmu novijeg načina interpretacije pod nazivom Madre mija i jednu od najčuvenijih sefardskih pjesama, popularnu u svim zajednicama sefardske dijaspore - Adio Kerida, kojom je i završen koncert i koja se nakon toga još dugo pjevušila gradom.

Ovom koncertu uz bok stoji muzičko-poetski igrokaz mladog sarajevskog književnika i dramaturga Marka Kovačevića pod nazivom DAJENU - bilo bi nam dovoljno. Po svojoj prirodi igrokaz je dramsko-scenski oblik inspiriran španjolsko-sefardskim poetskim senzibilitetom i predstavlja sliku ne samo čudne sudbine i uzbudljive borbe za očuvanje jednog specifičnog etnosa, njegovog duhovnog i kulturnog identiteta, nego kako kaže sam autor i "metamorfozu suštine ljudskog postojanja uopšte - žestinu, melanholiju i tragiku erosa koji guši samog sebe". Ova ipak u suštini jednostavna dramska struktura vješto je obogaćena nizom muzičko-pjevnih elemenata i stiliziranih plesnih pokreta koji skupa čine jedinstvenu scensku radnju dubokog senzualnog ugodaja, gotovo prototip pravog "poetskog teatra". Iako je, iz razumljivih razloga, gledateljstvo bilo uskraćeno autentičnog scenskog ugodaja, vremenske odrednice smiraja dana i poetičnosti prvog večernjeg sata kao i efekata svjetlosnih uređaja, autor je u punoj mjeri iskoristio ponudeni arhitektonski gabarit ambijenta zgrade i dvorišta Muzeja književnosti i gotovo u potpunosti uspio da čulima prisutnih objedinjeno struje i scenske slike i ljepota muzike i toplina riječi upućenih sa scene. Sve u svemu, potpun duhovno-fizički ugodaj. Igrokaz nije vanvremenski i posvećen je, kako kaže autor, "svima onima kojima je želja za humanim životom bila dovoljna, a nasilno je uskraćena".

Kao i na skoro svim kulturno-naučnim skupovima, pogotovo onim iz oblasti našeg kulturnog naslijeđa, arhivski radnici su uzeli aktivno učešće i dali nekoliko zapaženih priloga i ovoj manifestaciji. To se prvenstveno odnosi na REGESTA dokumenata pod naslovom "Jevrejska kulturna i druga društva u Bosni i Hercegovini (1885-1945)" koja je istražila, uradila i za štampu priredila Samija Sarić, arhivski savjetnik u Arhivu Bosne i Hercegovine. Nažalost, Jevrejska općina još uvijek nije našla načina, mogućnosti i htijenja da ispuni svoj preuzeti dug i izda ovo neveliko djelo, ali veoma vrijedan i koristan priručnik za sve istraživače i znatičnjake, profesionalce i amatere, u kome je autorica sa velikom iskusnog stručnjaka, pregledno i metodološki primjerno iznijela sublimat svakog odabranog dokumenta i druge sadržaje koji ulaze u publikaciju ovakve vrste. O sadržaju REGESTA i njihovom značaju ćemo govoriti kada ova knjiga izađe iz štampe, nadamo se u idućem broju GLASNIKA. Ista autorica je ovom prilikom priredila i tematsku izložbu dokumenata pod istim naslovom koja je, zajedno sa izložbom "Knjige, časopisi i rukopisi" Muzeja književnosti i muzičke umjetnosti Sarajevo, činila vrlo uspješnu prezentaciju ovog

kulturnog blaga naših sugrađana Jevreja. O ovoj izložbi dat je opširniji prikaz u prilogu o arhivskim izložbama u ovo ratno doba koji se nalazi u ovom broju GLASNIKA.

Dva zapažena priloga na naučnom skupu SEFARD '92 dali su radnici Arhiva Bosne i Hercegovine Matko Kovačević i Samija Sarić. Prvi se odnosi na dosta bogatu i relativno dobro sačuvanu građu o Jevrejima, izuzetne vrijednosti, tematske raznovrsnosti i sadržajne raznolikosti, a drugi na život i rad Jevreja u Bugojnu, za čiji je prikaz korištena originalna arhivska građa iz fondova Arhiva Bosne i Hercegovine. Kako se oba ova priloga nalaze na stranicama ovog broja GLASNIKA neću ih šire elaborirati. Ako se ovome doda da je direktor Arhiva Bosne i Hercegovine, kao član Odbora, bio uključen od samog početka u poslove pripreme i realizacije ove manifestacije, te da je veći broj arhivskih radnika bio angažovan na pripremi i realizaciji utvrđenih sadržaja, doprinos arhivskih radnika SEFARADU '92 bio je bez sumnje značajan, a sama manifestacija imala nivo najvišeg ranga gotovo u svakom pogledu, naročito obzirom na vrijeme u kome je ona pripremana i održavana i koje ćemo se zasigurno dugo sjećati, uostalom kao i vremena u kome živimo.

**GLASNIK
ARHIVA I DRUŠTVA ARHIVSKIH RADNIKA
BOSNE I HERCEGOVINE**

ČLANOVI REDAKCIJE:

*Mutko Kovačević, predsjednik
Marija Divčić, sekretar
dr. Ahmed Hadžirović, član
mr. Azem Kozar, član
Slobodan Kristić, član
Jovan Malešić, član
Sanija Sarić, član*

Glavni i odgovorni urednik:

Mutko Kovačević

GLASNIK izlazi jednom godišnje. Sjedište redakcije je u Državnom arhivu R/F Bosne i Hercegovine, Sarajevo, tel. 071/640-175

Štampanje ovog broja omogućili su Državni arhiv Republike Bosne i Hercegovine i Istorijski arhiv Sarajevo, a finansijski su pomogli SOROŠ FONDACIJA - Fond otvoreno društvo Bosne i Hercegovine i Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Republike Bosne i Hercegovine